יא: ולד חטאת פרק שלישי מעילה

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ב מהל' מעילה הלכה יד]:

יא ב מיי' פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הל' כב:

יב ג מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ה:

יג ד מיי' פ"ב מהלכות בית המחירה הל' יא:

יד ה מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה טו:

טו ו מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ח:

טז ז מיי' שם פ"ב הלכה טו:

רבינו גרשום

וקאמר ליה (האי הוא) [מאי חזית] דדריש הכי [אמר לך] (ואמר) רבי יוחנן וכי יש לך כו' ש"מ דמיסתבר הכי כדאמינא: והרי תרומת הדשן דנעשת מצותו ויש בו מעילה. מתרומת הדשן עצמו מיירי דהוי אצל המזבח כדאמר בפירקין דלעיל הנהנה מאפר תפוח ר' יוחנן אמר מועלין בו אימא הכא נמי: ליכא למימר הכי משום דהוה ליה תרומת הדשן ואיברי שעיר המשתלח שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין: הניחא למאן דאמר. במסכת יומא בפ' שני שעירי יוה"כ אין נהנין אף על גב דנעשת מצותן משום דכתיב גזרה שפיר הוו ב' כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין: מלמד שהן טעונין גניזה. דאית בהו מעילה הנהנה מהן שפיר: אלא לר' דוסא דאמר מותר לישתמש בהו כהן הדיוט. אלמא לית בהו מעילה. אפילו למאן דאמר מלמדין הני אין מלמדין דתרי מעוטי אית בהו: כתיב הכא הערופה. דה"א יתירא הוא: וכתיב התם ושמו. וי"ו בתראה מיותר לומר לך הני (אין) אית בהו מעילה לאחר שנעשת מצותו מידי אחרינא לא: לימא מתני'. דקתני דנסכין שירדו לשיתין אין מועלין בהן דלא כר' אלעזר בר צדוק דאית ליה דנסכין שריפתן בקדושתן וכיון דמצריך להו שריפה אלמא אית ליה דמועלין בהן: מה נותר דשריפתו בקדושה. דכל פסולי דקדשים שריפתן בקדש דגמ' מחטאת דכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' בקדש באש תשרף שרפתו תהא בקדושה: אפילו תימא ר' אלעזר בר' צדוק היא. והאי דקתני מתני' ירדו לשית אין מועלין בהן דאי קלט קתני כגון שלא ירדו ממש לארץ אלא קודם שירדו פשט ידו למטה וקלטן מן הדפנות אין מועלין בהן הא ירדו לשית מועלין בהן ואי' דמפרשי הכי אפילו תימא מתניתא רבי אלעזר בר' צדוק הוא והאי דקתני הכא ושורפין אותו בקדושה משום דאי קלט לקדושה כלומר דלול קלטן לקדושה: ל"א והאי לישנא הוי דעיקר דהכי כתיב במסכת סוכה לימא מתניתא רבי אלעזר בר' צדוק היא מדאצטריך לתנא למתנא ירדו לשיתין אין מועלין בהן אלמא דסבירא ליה בר' אלעזר דלול קטן היה שם דיכול להביאן דרך לול דאי רבנן דקסברי דשיתין מחוללין ויורדין עד התהום היאך יכול ללוקטן ולמעול בהן הא נחיתו להו לתהום: אפילו תימא רבנן דאי קלט. שאם הכניס ידו בשיתין וקלטן וקבל הנסך קודם שירד לתהום אפילו הכי קמ"ל דאין בו מעילה: דאי ר' אלעזר בר' צדוק. כיון דאמר ושורפין אותו בקדושה אכתי בקדושה קיימי אפילו תימא רבי אלעזר בר' צדוק ואין לך דבר כו'. אמאי קאמר אם בא לשורפו שורפו בקדושה אבל אין בו מעילה: דישון מזבח הפנימי והמנורה. הדשן שלהן היה מרציאו ומניחו אצל מזבח החיצון מקום שהיה מניח את תרומת דשן של מזבח החיצון ואחר שהרציאו שם לא נהנין ולא מועלין בהן אף לאחר כתיב ביה ושמו כמו בדישון מזבח העולה: המקדיש דישון מזבח בתחילה מועלין בו. הכי קאמר אם הקדיש אחד מעות דמי אותו דישון כגון דאמר הרי עלי דמי דישון בתחילה קודם שהרציאו לעזרה דיש בו מעילה ואח"כ הוציאו לחוץ ובא אחד ונהנה מן הדישון אף על גב דכבר נעשת מצותו אפילו הכי מועלין בו דכיון דנהנה ממנו וחיסר מן הדשן שוב ליכא לשער כמה היו דמיו כשנתנדבה ונמצא מפסיד להקדש משום הכי מועלין בו לאלתר כשנהנה ממנו: בשלמא מזבח החיצון. בהדיא כתיב ביה דדשן שלו היה מניח אצלו דכתיב והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' משום הכי מצינו למימר דאותו דישון הוי קודש:

מסורת הש"ס

(א) [קדושין כד. וש"כ], ב) [יומא סז.], ג) פסחים כו. כריתות ו. חולין קיז. זבחים מו. יומא יב: כד. פ, ד) [תוספתא פ"ח ה"ט"מ] פוקס מט. [ע"ש: בתוס' ר"ה נפסיק], ה) [ל"ל סוכ], ו) [ויקרא ו], ז) [סס טז], ח) [סס], ט) [ויקרא ו], י) ליקנ כיס כו'. ל"ק, כ) סלי דיוקא כמו לגינסא קמא ל"ל כרבי צדוק כו' ל"ק, ל) רש"ק מ"ז, מ) ל"ק, נ) ל"ל מועלין דלין כו' ל"ק, ס) אפילו מדרבנן וכ"ש דאמר מורים כו' מועלין בהן מפרש טעמא בגמ' ובבני יונה שעבר זמנן מודה ללא נהנין כו' והד"ל. ל"ק, ע) שיין לקף יב., פ) ומפו אלל מזבח לכן כו'. ל"ק, צ) ולא ממעילה קא פריך כלל כו'. ל"ק,

תורה אור השלם

1. וּבָא אַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשְׁטוּ אֶת בִּגְדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: ויקרא טז כג

2. וְכָל זְקֵנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל הַחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַּנָּחַל: דברים כא ו

3. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבָּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג

4. וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה: במדבר כח ז

5. וְאִם יְוֻתַּר מִבְּשַׂר הַמִּלֻּאִים וּמִן הַלֶּחֶם עַד הַבֹּקֶר וְשָׂרַפְתָּ אֶת הַנּוֹתָר בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הוּא: שמות כט לד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אפילו תימא ר' אלעזר בר' ר' לדוק ומתניתין דקלוקן: (ב) שם אמרי לא דלא איקלט ומדרבנן. ג"כ ל"ל הא לדיקן לשורפו ועי' בתוס': (ג) רש"י ד"ה והרי תרומת וכו' דנעשית מצותו דכתיב ושמו וגו' ומועלין בו וגגמר מיניה הכא ומשני משום הכי כ"ל והד"ל: (ד) ד"ה אלא וכו' לגמור מס"ל ותא"כ מ"ב תרי מיעוטי אפילו גמ"ל: (ה) ד"ה איכא דאמרי וכו' לאמר דאמרי' כו' לתהום ומשני אפילו תימא כ"ל ל"ל: (ו) ד"ה המקדיש דישון וכו' מועלין בתחילה הסמ"ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תורים וכו' כל היכא דקתני אין מועלין. עי' ע"ז מב ע"ב ול"ע:

מוסף רש"י

הרי תרומת הדשן. בכל יום מוחה ממתחה ומוציא את הדשן מעל המזבח ממנה ומוחן במזרקו של כבש, כדכתיב ושמו משמע ששם נגיחתו ושם נגנוז במקומו אלמא אסור בהנאה (זבחים מו. וכעי"ז יומא נט: וחולין קיז. וכריתות ו.) וכיון דבהנאה אסור משום קדושתו מעילה נמי אית ביה (יומא שם). וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. מלא כתב אחד וגגמור טולנו מיניה (קדושין כד.)

מה נותר שריפתו בקודש אף זו שריפתו בקדש. והיינו דלא כר"א ברבי לדוק דכיון דלאחר שירד טעון שריפה אם כן לא נעשית מצותו ואמאי אמרינן במתני' [ד] [ירדו] לשיתין אין מועלין ומשני אפילו תימא ר' אלעזר ברבי לדוק היא [ה] דאי קלט כלומר שקלטן מלאור ולא ירדו ממש על הריצפה ובכי האי גוונא אין מצותה בשריפה ולהכי קאמר במתני' דאין מועלין איכא דאמרי לימא מתני' ר"א בר רבי לדוק ולא רבנן דאי רבנן אמאי קאמר במתני' ירדו לשיתין אין מועלין בהם מאי מעילה שייכא בהו והלא הם יורדין לתהום [ו] והילך יכול למעול בהם ומשני דאי קלט ועתה לגירסא זו לא אשיב [ז] אלא דיוקא [ח] (לגירסא קמא) לרבי אלעזר ברבי לדוק איכא דאמר לימא [ט] דמתני' אתא כרבי אלעזר בר לדוק וכגון דאיקלטו שקלטו את היין קודם שירד לריצפה דאם ירד לריצפה הרי עדיין לשורפו ואם כן לא נעשית מצותה ומשני לא לעולם כר"א ואפילו לא [י] איקלטו ומדרבנן ופריך והא קלא קנסיב ליה פירוש והא ר"א בר לדוק דריש לה מקרא ומשני אסמכתא בעלמא היא: **דישון מזבח הפנימי.** שהיו מקטירין את הקטרת על מזבח הפנימי והיה [יא] דשן עליו והיו נוטלין אותו במקום שזורקין בו המורלה והגולה רחוק י' אמות מרגלי הכבש כדמפרש במתניתין (דף כח:) משום דכתיב והסליך ואין הסלכה פחות [יב] מ' [מעשרים] אמה: **המקדיש דישון בתחלה.** יש מפרשים במקדים אפר כירתו ואין נראה דאטו דגרע ממקדים זבל אשפתו דקאמר בסמוך דמועלין ואם כן מאי קא משמע לן הכא דהא ודאי [יג] דכל אדם יכול להקדיש לבדק הבית לכך נראה לפרש דמיירי באדם [יד] שנטל מתרומת הדשן לאחר שהורמה והקדישה [טו] מועלין בה מן התורה: **תורים שלא הגיע זמנן.** דבעינן בתורים שיהו גדולים וכגי יונה שעבר זמנן דביונים גדולים פסולים כדאמרינן בסוף פ' קמא דחולין (דף כב.) לא נהנין ולא מועלין פירוש לא מועלין כלל ואפילו מדרבנן [טז] אמרינן [יז] דלא מועלין כלל דאין לפרש דאין מועלין מן התורה קאמר אבל מדרבנן איכא מעילה דהא לעיל וכתיב התם [יח] ושמו אצל המזבח הני אין מידי אחרינא לא: נסכים בתחילה מועלין בהן [וכו']: לימא מתני' דלא כר"א בר רבי צדוק [ז] דתניא ר"א בר רבי צדוק אומר [יט] לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש אחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין בו ומביאין יין קרוש שהוא דומה לעגולי דבילה ושורפין [כ] אותה בקדושה שנאמר [ח] בקודש הסך נסך שכר לה' [ט] כשם שניסוכה בקדושה כך שריפתה בקדושה מאי משמע ואמר רבינא אתיא קודש קודש כתיב הכא בקודש וכתיב התם [ט] ושרפת את הנותר באש ולא יאכל כי קודש [כא] הם מה נותר שריפתו בקדושה אף האי נמי [יז] בקדושה אפילו תימא ר' אלעזר בר רבי צדוק [ח] דאי קלט [ט] איכא דאמרי לימא מתני' כר' אלעזר בר ר' צדוק [יט] דאי קלט אמרי לא [כ] ומדרבנן והא קרא קנסיב לה אסמכתא: **מתני' דישון המזבח הפנימי והמנורה** [כא] **דישון בתחלה מועלין בו.** כלומר דלאחר שהגיע דישון בתחלה מועלין בה [יז] [תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן לא נהנין ולא מועלין: גמ' בשלמ' מזבח

והרי תרומת הדשן. [יח] דהוי אלא המזבח דנעשית מצותו [ג] ומועלין בו דכתיב [ט] ושמו וגו' וגגמר מיניה הכא: **משום.** הכי לא גמרינן מיניה דהוי תרומת הדשן כו': **הניחא למאן דאמר.** התם (יומא דף סז.) איכבי שעיר של יום הכפורים מועלין בהן אע"פ שנעשית מצותן משום דכתיב [ז] אל תרן גזירה שפיר להכי לא גמיר מתרומת הדשן דהוי תרומת הדשן ושעיר המשתלח שני כתובין הבאין כאחד [ד] אלא לרבי דוסא דאמר מותר [ג] להשתמש בהן כהן הדיוט מאי איכא למימר משום דהוה תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין כאחד [ז] הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי כתיבי כתיב התם [2] הערופה וכתיב התם [3] ושמו אצל המזבח הני אין מידי אחרינא לא: נסכים בתחילה מועלין בהן [וכו']: לימא מתני' דלא כר"א בר רבי צדוק [7] דתניא ר"א בר רבי צדוק אומר [יד] לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש אחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין בו ומביאין יין קרוש שהוא דומה לעגולי דבילה ושורפין [כ] אותה בקדושה שנאמר [4] בקודש הסך נסך שכר לה' [ט] כשם שניסוכה בקדושה כך שריפתה בקדושה מאי משמע ואמר רבינא אתיא קודש קודש כתיב הכא בקודש וכתיב התם [5] ושרפת את הנותר באש ולא יאכל כי קודש [כא] הם מה נותר שריפתו בקדושה אף האי נמי [יז] בקדושה אפילו תימא ר' אלעזר בר רבי צדוק [ח] דאי קלט [ט] איכא דאמרי לימא מתני' כר' אלעזר בר ר' צדוק [יט] דאי קלט אמרי לא [כ] ומדרבנן והא קרא קנסיב לה אסמכתא: **מתני' דישון המזבח הפנימי והמנורה** [כא] **המקדיש דישון בתחלה מועלין בו.** כלומר לאחר שהגיע דישון מזבח הפנימי והמנורה במקום שמניח תרומת הדשן של מזבח החיצון דאי אפשר דלא [כב] לידמו ביה פורתא ולהכי מועלין [כג] בכולו: **גמ' בשלמא תרומת מזבח החיצון.** כתיב בהדיא דמועלין בו דכתיב (ויקרא ו) ושמו לפיכך טעון גניזה שהיה נגנז במקומו כדי שלא ימעלו בו: **אלא**

מזבח הפנימי מנלן דמעלה לדשנו [כד] **ואלו** [כה] **דמעילה קא צריך כלל וזה דומק דהוה ליה לאיתויי גבי מזבח החיצון דהיכי הדשן ועוד בסמוך דקבעי מנורה**

מדהדר כתביה לאידך ולא יליף אמזבח הפנימי לא נהנין ולא מועלין משום דנעשה מצותו דהיינו דישון אבל עד שלא נדשן מועלין בו דאכתי לא נעשית מצותו דמצוה לדשנו ודוקא במזבח הפנימי אבל במזבח החיצון מועלין בו אף לאחר דישון ועלה קאמר בגמרא בשלמא מזבח החיצון מועלין בו אף לאחר הדישון [כו] משום דכתיב ושמו לומר דאף כי נעשית מצותו מועלין בו כדנפקא לן לעיל מדכתיב ושמו אלא מזבח פנימי מנלן דמצוה לדשנו דיימא דאין מועלין משעת דישון ואילך משום דנעשית מצותו ולא גרלה דא"כ משעת דקודם דישון יש מעילה בדשן מזבח הפנימי וזה אינו כדאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כו.) דקטרת משעתה תמרנו אין בו מעילה אלא גרלה לפרש כך בשלמא מזבח הפנימי נפקא לן מייתי דהוי מצוה לדשנו אלא

מזבח הפנימי מנלן דמצוה לדשנו [כו] **ואלו** [כז] **דמעילה קא צריך כלל וזה דומק דהוה ליה לאיתויי גבי מזבח החיצון דהיכי הדשן ועוד בסמוך דקבעי מנורה**

צדוק. כיון דאמר ושורפין אותו בקדושה אכתי בקדושה קיימי אפילו תימא רבי אלעזר בר' צדוק ואין לך דבר כו'. אמאי קאמר ושורפין אותו בקדושה הכי קאמר אם בא לשורפו שורפו בקדושה אבל אין בו מעילה: דישון מזבח הפנימי והמנורה. הדשן שלהן היה מרציאו ומניחו אצל מזבח החיצון מקום שהיה מניח את תרומת דשן של מזבח החיצון ואחר שהרציאו שם לא נהנין ולא מועלין בהן אף לאחר כתיב ביה ושמו כמו בדישון מזבח העולה: המקדיש דישון מזבח בתחילה מועלין בו. הכי קאמר אם הקדיש אחד מעות דמי אותו דישון כגון דאמר הרי עלי דמי דישון בתחילה קודם שהרציאו לעזרה דיש בו מעילה ואח"כ הוציאו לחוץ ובא אחד ונהנה מן הדישון אף על גב דכבר נעשת מצותו אפילו הכי מועלין בו דכיון דנהנה ממנו וחיסר מן הדשן שוב ליכא לשער כמה היו דמיו כשנתנדבה ונמצא מפסיד להקדש משום הכי מועלין בו לאלתר כשנהנה ממנו: בשלמא מזבח החיצון. בהדיא כתיב ביה דדשן שלו היה מניח אצלו דכתיב והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' משום הכי מצינו למימר דאותו דישון הוי קודש:

ו). **ושמו.** מלהוה ליה למכתב ושם וכתיב ושמו, לזה ולא לאמר (זבחים שם). **לימא מתני'.** הא דקתני ירדו לשיתין אין מועלין רבנן היא ומיקלט אין מועלין, דאין בהן מעשה טוקף גבוה, דאי ר"א אמאי בקדושתייהו קיימי דקאמר ושורפין אותו בקדושה, אלמא קדושתו עליהם מדבעי שריפה. **הא דקתני** דנסכים שירדו לשיתין אין מועלין בהן דלא כר' אלעזר בר צדוק דאית ליה דנסכין שריפתן בקדושתן וכיון דמצריך להו שריפה אלמא אית ליה דמועלין בהן: **מה נותר דשריפתו בקדושה.** כל פסולי דקדשים שריפתן בקדש דגמ' מחטאת דכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' בקדש באש תשרף שרפתו תהא בקדושה: **אפילו תימא ר' אלעזר בר' צדוק היא.** והאי דקתני הכא ושורפין אותו בקדושה משום דאי קלט לקדושה כלומר דלול קלטן לקדושה: ל"א והאי לישנא הוי דעיקר דהכי כתיב במסכת סוכה לימא מתניתא רבי אלעזר בר' צדוק היא מדאצטריך לתנא למתנא ירדו לשיתין אין מועלין בהן אלמא דסביר ליה בר' אלעזר דלול קטן היה שם דיכול להביאן דרך לול דאי רבנן דקסברי דשיתין מחוללין ויורדין עד התהום היאך יכול ללוקטן ולמעול בהן הא נחיתו להו לתהום: אפילו תימא רבנן דאי קלט. שאם הכניס ידו בשיתין וקלטן וקבל הנסך קודם שירד לתהום אפילו הכי קמ"ל דאין בו מעילה: דאי ר' אלעזר בר'

שיטה מקובצת

ג) תיבת ליה נמחק: ד) דהוה תרומת תיבת ליה נמחק: ה) מותר נ"א מותרים הן לכהן הדיוט: ז) כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא: ח) אותו בקדושה אות ה' נמחק: ט) מתיבת כשם עד תיבות ואמר רבינא רשום למעלה קו להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: י) נמי שריפתו בקדושה: יא) קלט ס"א לימא מתני' ר' אלעזר בר צדוק היא דתניא ר' אלעזר בר צדוק אומר כו' דאי רבנן הא נחית לתהום אפילו תימא רבנן דאי קלט לימא רבנן היא ודאי קלט דאי ר' אלעזר בר צדוק אכתי בקדושתייהו קיימי אפילו תימא ר' אלעזר בר צדוק ואין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו כ"כ בכל ס"י וכן גריס רש"י ז"ל: יב) צדוק אפילו תימא רבנן דאי קלט איכא דאמרי אפילו תימא ר' אלעזר בר צדוק תיבת לא נמחק: יג) מתיבת תורין עד סוף המשנה נמחק (וא"כ מקומן) ומקומן במשנה שבדף שאחר זה: יד) הדשן. גליון בתרומת הדשן עצמו איירי דהוי אצל המזבח דאמרינן בפירקין דלעיל הנהנה מאפר תפוח ר' יוחנן אמר מועלין בו אימא ה"נ בדם שנעשית מצותו לשון הר"א ז"ל: טו) וגו' בקדש: יז) קלט. גליון ואית דמפרשי דאי קלט כלומר דלול קלטן לקדושה: יח) להו לישנא אחרינא תיבות איכא דאמרי ל"ש. גליון הני לישנא עיקר דכתיבה במס' סוכה הר"א ז"ל: יט) דאמר דלול קטן: כ) רבנן דסברי: כא) דאי קלט אות ו' נמחק: כב) ומקלטן וקבל הנסך קודם: כג) במתניתין ירד לשיתין: כד) היא ודאי קלט:

כה) לתהום ומי יוכל להעלותן למעול: כו) דיוקא דדייקינן ללישנא: כז) אימא מתניתין ר' אלעזר בר צדוק היא דאי קלט כלומר מתניתין אתא אות ד' נמחק: כח) איקלט והא דאמר לעיל דצריך שריפה היינו מדרבנן אות ו' נמחק: כט) היה הדשן: ל) פחות מעשר אמות: לא) ודאי דהכל יכול אדם: לב) באדם שזכה בתרומת: לג) ומועלין בה: לד) מדרבנן דלא משלם כלל וע"כ ה"פ דאין תיבות אמרינן מעלין נמחק: לה) דקתני במתניתין אין: לו) דהתם היינו טעמא משום דאזיל לרעייה כדפ' לעיל ואין לה פדיון עד לאחר שיהיה בו מום וכיון דתפיס מקרי קדשי ה' ועוד שמן המעות קונין עולת קיץ למזבח וא"כ איקרי קדש אבל: לו) ה' אבל ליכא למימר דשאני חטאת שעברה שנתה משום שהיא קדושה קודם שעברה שנתה אבל הנעופות הם מקודשים מיד דהא קא פסיק רתני הכא אפילו היכא שקדשו הבני יונה קודם אלא דאי צריך לומר כדפי': לז) ושמו וא"כ היינו גמר מצותו ומכאן ואילך אין מועלין. ס"א אלא מזבח הפנימי מנלן דהוי גמר מצותו ואימא דאין מועלין מכאן ואילך מיהו אין נראה לפרש כך דהכא מיירי מן תרומת הדשן מדלא מייתי קרא דהוהוציא את הדשן וא"כ קשה דהא תיבות מיהו אין לפרש כך נמחק: לח) אצל המזבח: לט) הדישון כדנפקא לן כו' והשאר נמחק: מ) ולאו ממעילה קא פריך אות ד' נמחק:

מזבח החיצון דכתיב ביה [1] ושמו אצל המזבח מזבח הפנימי מנלן אמר ר"א דאמר קרא [2] והסיר את מוראתו בנוצתה אם אינו ענין למזבח החיצון תנהו ענין למזבח הפנימי אימא אידי ואידי [ז] במזבח החיצון ולקבוע לו מקום א"כ לימא קרא אצל [ח] המזבח מאי [1] הדשן דאפילו מזבח הפנימי [ט] מנורה מנלן דשן הדשן: מתני' [י] ר"ש אומר תורין שלא הגיע זמנן מועלין בהן בני יונה שעבר זמנן לא נהנין ולא מועלין בהן: גמ' בשלמא ר' שמעון כדקתני טעמא [יא] שהיה ר"ש אומר כל הראוי [יב] לאחר זמן והקדישו בתוך זמנו הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת אלא רבנן מאי שנא ממחוסר זמן אמרי מחוסר זמן מידי דהוה אבעל מום [א]דבר פדיון הוא אבל הני עופות [ב]כיון דאין מום פוסל בעופות אין לעופות פדיון [ג] [ב]אמר עולא א"ר יוחנן [ג]קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה יתיב [ד] עולא וקאמר להא שמעתא א"ל רב [ג]חסדא מאן שמע לך ולר' יוחנן [ט] רבך [ז][וכי] קדושה שבהן להיכן הלכה א"ל [ט] תיקשי מתניתין תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן לא נהנין ולא מועלין [י]הכא נמי נימא קדושה שבהן להיכן הלכה [יא]א"ל מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן וקשיא לי מי איכא מידי דמעיקרא [יב] לא אית ביה מעילה ולבסוף אית ביה מעילה ולא והא איכא דם דמעיקרא לית בה מעילה ולבסוף אית בה מעילה דתנן [ו]דם בתחלה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו אמרי התם נמי איכא מעילה מעיקרא דאמר

מנורה מנלן לן [יג] לא קבעי מדישון דהא כתיב בהדיא (שמות ג) בהיטיבו את הנרות אלא קבעי מנלן דהיה קביעות מקום לדשנו [שם] מנורה אלא מזבח קדמה לכך נראה לפרש דהכא נמי בעי בקביעות מקום דמשמע מתוך המשנה דקביעות מקום דמזבח הפנימי הוא אלא קדמה במקום שש דישון מזבח החיצון [יד] מדקאמר דישון מזבח הפנימי אין מועלין משמע הא [טו] דישון מזבח החיצון במקום שקבוע דישון פנימי מועלין ואם כן [יז] דישון מזבח הפנימי הוא אלא הכא ממזבח קדמה שאם כי' חוץ [יח] [ט] (לזמנה) אמאי מועלין שם [יט] אפילו במזבח החיצון והא אמרינן לעיל דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן אלמא דכי יצאת לבית הדשן ליתי בה מעילה אלא דאפי' דישון מזבח הפנימי כי' אלא מזבח קדמה שמוך לתרומת הדשן [ט] של מזבח החיצון [יט] (ובכאן גרס בית הדשנים היה שם) והשתא ניחא דקאמר דישון מזבח הפנימי אין מועלין הא של מזבח החיצון [ז] בשאומו מקום מועלין דאכתי לא יצא לבית הדשן שמתוך למזבח ועלה קאמר בגמ' בשלמא מזבח החיצון נפקא לן קביעות מקום לתרומת הדשן דכתיב ושמו אצל המזבח אלא מזבח הפנימי מנלן שיש קביעת מקום לדישון [ט] [יא] דאמר קרא והסיר מורתו בנוצתה והשליך אותה אל המזבח קדמה [יב] אם אין ענין למזבח החיצון דהא כתיב ושמו תנהו למזבח הפנימי: **ואימא אידי ואידי למזבח החיצון ולקבוע לו מקום.** פי' לקבוע מקום למורתה ונולה [יג] (שיש לו שתהא) במקום תרומת הדשן של מזבח וקשה דמשמע דקאי לקבוע מקום אתרומת הדשן של מזבח החיצון [יד] גופייהו ועוד קשיא מאי משני א"כ לימא קרא [טו] אל המזבח ה"ל למימר אם כן לא לכתוב אל מקום הדשן אלא והשליך אותה אל המזבח קדמה ותו לא אלא ה"פ ואימא אידי ואידי לדישון המזבח החיצון ולקבוע לו מקום לדישון שהיא קדמה דבאידך קרא דומנו לא כתיב קדמה ולא הוה ידענא במזבח או במערב ומשני א"כ לימא קרא אל (אצל) כלומר למה לי דכתיב אל מקום הדשן לא לכתוב אלא אל המזבח קדמה והייתי למד בג"ש אל אל דדישון מזבח החיצון במקום שזורקין בו המורתה והנולה מאי מקום הדשן דאפילו מזבח הפנימי כלומר שגם קביעות מקום דישון מזבח הפנימי היה שם אל אל מזבח החיצון: **מנורה מנלן.** דדישונה היה שם אל אל המזבח [יב] דשן הדשן דשן נפקא לן ממזבח [טו]: **בשלמא לר"ש.** לכן מועלין בתורין שלא הגיע זמנן דקתני טעמא כפ' [ז] השמטו (זבחים דף קיב:) גבי אותו ואת בנו ומתוסר זמן [טז] הרי הוא בלא תעשה אם שחט בחוץ וכיון דאם שחטה בחוץ עובר בלא תעשה א"כ חשיבי לענין שמועל בהם אלא לרבנן [יז] דאמרי דליכא לאו אם שחט בחוץ מ"ש ממחוסר זמן דמועלין בו קודם שיגיע זמנו מעיקרא הוה מצי למימר בשלמא לר"ש מידי דהוי אמחוסר זמן בלאו הא' טעמא לאיש בהו לא תעשה אלא בעי למימר טעמא דאתי שפיר אפילו במסקנא דמסיק מידי דהוה אבעל מום ומחלק בין מחוסר זמן לעופות וכה"ג פירשתי בפ"ק דשבת (דף ה:[יח]) גבי בשלמא בן עזאי [יט] מהלך כעומד דמי: **אבל** גבי עופות ביון דאין המום פוסל בעופות אין לעוף פדיון. לאו דוקא משום דאין [כ] פוסל דהא אפילו מחוסר אבר שפוסל בעופות לית ביה פדיון כדמשמע במס' מנחות (דף ק:) שאין פדיון אלא לבהמה [כא]: **ובי** קדושה שבהן להיכן הלכה. כלומר קדושה שהיה להם קודם שמתו שהיה בהם מעילה מן התורה אמר עולא ותיקשי לך מתני' תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן לא נהנין ולא מועלין ומיירי אף בשהקדישן קודם שעבר זמנן ואמאי לימא קדושה שבה להיכן הלכה שהיה בהן קדושה [כב] ביומים קודם שעבר זמנו [כג] למעילה בהו וה"ה דהוה מצי פריך מחמש חטאות התמות אמר ליה מודינא לך דאיכא מעילה דרבנן רב חסדא הדר ביה מקושייתו והכי קאמר מודינא לך דוודאי ליכא מעילה [כד] אלא מדרבנן כמו בקדשים שמתו והא דהוה (קהדר) קשה לי יוציס אפילו מעילה מדרבנן ליכא וקשיא לי מי איכא מידי כלומר

ולקבוע לו מקום לדישון שהיא קדמה דבאידך קרא דומנו לא כתיב קדמה ולא הוה ידענא במזבח או במערב ומשני א"כ לימא קרא אל (אצל) כלומר למה לי דכתיב אל מקום הדשן לא לכתוב אלא אל המזבח קדמה והייתי למד בג"ש אל אל דדישון מזבח החיצון במקום שזורקין בו המורתה והנולה מאי מקום הדשן דאפילו מזבח הפנימי כלומר שגם קביעות מקום דישון מזבח הפנימי היה שם אל אל מזבח החיצון: **מנורה מנלן.** דדישונה היה שם אל אל המזבח [יב] דשן הדשן דשן נפקא לן ממזבח [טו]: **בשלמא לר"ש.** לכן מועלין בתורין שלא הגיע זמנן דקתני טעמא כפ' [ז] השמטו (זבחים דף קיב:) גבי אותו ואת בנו ומתוסר זמן [טז] הרי הוא בלא תעשה אם שחט בחוץ וכיון דאם שחטה בחוץ עובר בלא תעשה א"כ חשיבי לענין שמועל בהם אלא לרבנן [יז] דאמרי דליכא לאו אם שחט בחוץ מ"ש ממחוסר זמן דמועלין בו קודם שיגיע זמנו מעיקרא הוה מצי למימר בשלמא לר"ש מידי דהוי אמחוסר זמן בלאו הא' טעמא לאיש בהו לא תעשה אלא בעי למימר טעמא דאתי שפיר אפילו במסקנא דמסיק מידי דהוה אבעל מום ומחלק בין מחוסר זמן לעופות וכה"ג פירשתי בפ"ק דשבת (דף ה:[יח]) גבי בשלמא בן עזאי [יט] מהלך כעומד דמי: **אבל** גבי עופות ביון דאין המום פוסל בעופות אין לעוף פדיון. לאו דוקא משום דאין [כ] פוסל דהא אפילו מחוסר אבר שפוסל בעופות לית ביה פדיון כדמשמע במס' מנחות (דף ק:) שאין פדיון אלא לבהמה [כא]: **ובי** קדושה שבהן להיכן הלכה. כלומר קדושה שהיה להם קודם שמתו שהיה בהם מעילה מן התורה אמר עולא ותיקשי לך מתני' תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנן לא נהנין ולא מועלין ומיירי אף בשהקדישן קודם שעבר זמנן ואמאי לימא קדושה שבה להיכן הלכה שהיה בהן קדושה [כב] ביומים קודם שעבר זמנו [כג] למעילה בהו וה"ה דהוה מצי פריך מחמש חטאות התמות אמר ליה מודינא לך דאיכא מעילה דרבנן רב חסדא הדר ביה מקושייתו והכי קאמר מודינא לך דוודאי ליכא מעילה [כד] אלא מדרבנן כמו בקדשים שמתו והא דהוה (קהדר) קשה לי יוציס אפילו מעילה מדרבנן ליכא וקשיא לי מי איכא מידי כלומר

אלא דישון מזבח הפנימי מנלן. שהיה מניחו אצל מזבח החיצון ושיהו מועלין בו לאמר שבא עם תרומת הדשן: **והסיר את מוראתו בנוצתה וגו' אל מקום הדשן אם אינו ענין.** למכתב אל מקום הדשן לדישון מזבח החיצון להא כתיב ביה דשן אחר לכתיב (ויקרא ו) והריס את הדשן תנהו ענין אלא אל מקום הדשן לדישון מזבח הפנימי והמנורה שש היה מקומו דמועלין בו כבתרומת הדשן של מזבח החיצון המונח שם: **אימא אידי ואידי.** קרא לדישון מזבח החיצון מייר והא דשנה עליו הכתוב והשליך וגו' כדי לקבוע לו מקום שתהא השלכת מוראת העוף אצל המזבח קדמה. ואכתי לא ידעינן לאמאי מועלין בדישון מזבח הפנימי דהא לא כתיב ביה דישון כלל להאי לכתיב ודשנו את המזבח [ז] הוה בשעת מסעות קמיירי: **אם כן.** כדאמרת דלקבוע לו מקום הוא דאתא ג"כ לימא קרא והשליך אותו אצל המזבח קדמה ותו לא וממילא ידענא דהיינו מקום הדשן דליף אצל אצל מומלא דאיכא מעילה דרבנן [ח] כתיב ביה דשן [ט] בתרומת [י] הדשן של מזבח החיצון מועלין בה: **הדשן.** מריבויא דה"א אתי דישון המנורה: **גמ' בשלמא לר"ש.** דמחייב מעילה בשלא הגיע זמנן: **דקתני טעמא.** בפרק אותו ואת בנו [יא]: **שהיה ר"ש אומר.** השוחט אותו ואת בנו קדשים בחוץ שני הרי הוא בלא תעשה [יב] (לאותו ואת בנו) ואין בו כרת שהיה ר"ש אומר כל הראוי לבוא לאחר זמן כגון זה שהוא ראוי לישחט למחר בפנים ושחטו בחוץ ה"ז עובר בלא תעשה ואין בו כרת לפי שאינו מתקבל בפנים לאיסור אותו ואת בנו נוהג נמי בקדשים נמי שהקדישן קודם זמנן הואיל ויהיו ראוין לאחר מכאן שאתא נמי אית בהו מעילה: **אלא לרבנן.** ת"ק דאמר לא נהנין ולא מועלין מאי שנא ממחוסר זמן דבהמה דקי"ל שנכנס לדיר להתעשר כדאמרי' פרק מעשר בהמה (בכורות דף טו.) מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר דליף העברה העברה בעופות[ז] ואין לעופות פדיון הכי נמי לית בהו קדושה בחוסר זמן דעוף: **יצאו מידי מעילה דבר תורה.** דלא קדשי ה'[כ] ניהו דלא חזו לגבוה וקדושת דמים נמי לית בהו דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלביה[כא]: **ותיקשי לך מתני' כו'.** אלא כי היכי דבמתני' לא אמרי' קדושה שבהן להיכן הלכה ה"נ לא [יא] אמר גבי קדשים שמתו הלכך יצאו מידי מעילה דבר תורה [כב] אבל בהא מודינא לך אע"ג דאמינא יצאו מידי מעילה דבר תורה מדרבנן בקדשים שמתו ובתורין שלא הגיע זמנן ומשלם הקרן: **וקשיא לי.** [ז]תורין [כ] [כא] דלרב חסדא דאמר וכי קדושה שבהן להיכן הלכה וכו' דמשמע דסבירא ליה דאית בהו קדושה ומי איכא מידי דמעיקרא לית ביה מעילה כלל ולבסוף אית בהו מעילה דרבנן [כב] בשלמא היכא דהוה בה מעילה מדרבנן לבסוף אבל בתורין שלא הגיע זמן דבשעת הקדש לא הוה בהו מעילה מדאורייתא כגון הני קדשים שמתו אי אמרת דאית בהו מעילה מדרבנן לבסוף שפיר אבל בתורין שלא הגיע זמנן דלא הוה לא חזו לקדשי ה' מי אמרי' דליהוי בהון מעילה מדרבנן: דם בתחלה.

המקיץ

וכי קדושה שבהן להיכן הלכה לאו קושיא היא דהא גבי

יז א מיי' פ"ט מהלכות איסורי מזבח הלכה י:
ב [מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' ז]:
יח ג מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה ז:

תורה אור השלם

1. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג
2. וְהָסִיר אֶת מָרְאָתוֹ בְּצַנָּתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ קֵדְמָה אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן: ויקרא א טז

שיטה מקובצת

[א] ואידי למזבח החיצון אות ב' נמחק: [ב] אצל (אצל) מאי תיבת המזבח נמחק: [ג] הפנימי אשכחן מזבח הפנימי מנורה: [ד] מתני' תורין שלא הגיע זמנן ובני יונה שעברו זמנן לא נהנין ולא מועלין ר' שמעון: [ה] הראוי לבא לאחר זמן מתיבת והקדישו עד תיבת הרי נמחק: [ו] פדיון אינו קדוש במחוסר זמן אמר: [ז] יתיב רבה גליון כן נמצא ברוב ספרים אבל בתוס' משמע דיתיב קאי אעולא ונרסי על ר"י רבך: [ח] יוחנן קדושה לפי הגירסא דלעיל רבה לא גרס' הכא רבך: [ט] אמר ליה ותיקשי לך מתני': [י] מועלין בהן הכא: [יא] הלכה אלא מודינא על תיבות אמר ליה נרשם קו למעלה להוורות כן לפ"ד ראוי למחקו זה לשון האמינא יצאו מידי מעילה דבר תורה מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן ומשלם הקרן לבד אפילו בתורין שלא הגיע זמנן וקשיא ליה לרב חסדא מי איכא מידי דמעיקרא לית בהו מעילה ולבסוף אית בהו מעילה מדרבנן אתורין קא קשיא ליה אי אמרת בשלמא היכא דהוי ביה מעילה מדאורייתא מעיקרא כגון הני קדשים שמתו שפיר ככתוב ברש"י ז"ל: [יב] דמעיקרא. עי' תוס' מנחות (דף נב ע"ב) ד"ה גזרו: [יג] דשן כבתרומת הדשן: [יד] למזבח קרינן כשיגדלו הס"ד תיבת כשיבא נרשם עליו קו למעלה להוורות כי לפ"ד ראוי למחקו: [טו] תעשה דשוחט חוץ ואין תיבות דאותו ואת בנו נמחק: [טז] מרחם וקרב לאחר זמנו אף: [יז] הוא כדתנן כל הקדשים שקדם מומן להקדישן נפדין: [יח] נמי אפילו כשהוא: [יט] לא אמרי' גבי: [כ] דרב חסדא אות ל' ל"ש: [כא] דרבנן אי אמרת בשלמא: [כב] קודם שנתקבל בכלי כן לשון הרא"ש ז"ל: [כג] לן ולא קבעי מדישון כו' אלא ודאי קבעי מנלן כו' מקום לדישון מנורה אצל מזבח קדמה ודומיא דמנורה הויא בעי הכא לכך נראה לפרש כו' בעי מקביעות מקום דדישון מזבח הפנימי אם הוא אצל המזבח קדמה במקום: [כה] החיצון וכן משמע במתני' מדקאמר: [כה] הא של מזבח החיצון באותו מקום עצמו שקבוע דישון: [כו] וא"כ דהם במקום אחד ע"כ צ"ל דדישון מזבח תיבת דישון נמחק: [כז] חוץ למחנה ס"א במקום הוצאת הדשן של מזבח החיצון א"כ ודאי אפילו בדישון מזבח החיצון אין מועלין כדאמרינן לעיל כו': [כח] שם בדישון מזבח חי' אפילו ל"ש ואות ב' נמחק: [כט] החיצון וכדאמר לעיל שלשה בית הדשנים תיבות ובכאן גרס נמחק: [ל] החיצון מועלין באותו מקום: [לא] לדישון אצל המזבח קדמה דאמר: [לב] קדמה אל מקום הדשן אם: [לג] ונוצה שישליכנה במקום תרומת הדשן של מזבח החיצון וקשה: [לד] החיצון גופיה ועוד אות ו' נמחק: [לה] אצל אצל ה"ל. תיבת מזבח נמחק ול"ש: [לו] ממזבח אכן קשה למהר"ם דלא מצינו הדשן גבי מנורה ולפי שיטת הספר נראה דה"ק דשן הדשן כלומר א"כ לימא קרא דשן למאי הדשן ש"מ לרבות מנורה: [לז] זמן דקאמר הרי הוא כו' שחט חוץ אות ב' ל"ש: [לח] עזאי קסבר מהלך: [לט] דאין מום פוסל בעופות דהא: [מ] לבהמה אלא ה"ק שאין תורת מום בעופות שאם היה בהם תורת מום הייתי אומר דכיון דגלי פדיון גבי בהמה גלי נמי בעופות אבל השתא דאמר דאין בהם תורת מום א"כ הם חלוקים מבהמה ודוקא בבהמה גלי פדיון אבל לא בעופות: [מא] זמנו למעול בהו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ל"כ וכו' וכיון דכתיב ביה דשן דינו כבתרומת הדשן: (ב) ד"ה וקשיא לי תתורין דרב [חסדא] לאמר וכי כל"ל (ותיבת חסדא נמחק):

מוסף רש"י

הרי הוא בלא תעשה. הואיל וכלאוין לאחר זמן יש בו לא תעשה לשוחטן בחוץ (זבחים קיב:) הואיל וכלאי לאחר זמן, וללו לדיליה מפרש בפרק בתרא דזבחים (קיד.) מלא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו' (חולין פא.). יצאו מידי מעילה דבר תורה. משום דכתיב קדשי ה', וכיון דמנו לא חזו לקדשי ה' (לקמן טו.) אבל מדרבנן אית בהו מעילה (לעיל ב.). יצאו לנחל קדרון. לפה רש"י לעיל יא ב.

רבינו גרשום

אלא מזבח הפנימי מנין. דהוה ליה עביד דישון כלל ושהיה מניחו אצל מזבח החיצון: אמר קרא והסיר את מוראתו וגו': אם אינו ענין למכתב אל מקום הדשן הכא דיכול למימר והשליך אותה אצל המזבח ובהכי סגיא דידע' דהיינו מקום הדשן תנהו ענין האי אל מקום הדשן לדישון של מזבח הפנימי ושש היה מקומו: אימא אידי ואידי. קראי בדשן של מזבח חיצון מיירי והאי דשנה עליו הכתוב משום דלקבוע לו מקום אתא דמקום השלכת מוראת העוף תהא אצל המזבח ואכתי לא ידעינן אי הוה ליה דישון אי לא וההוא קרא דכתיב ודשנו את המזבח ההוא בשעת מסעות קא מיירי: ודאי מצי

ילף מהכא א"כ הוא כדקאמרת דלקבוע לו מקום הוא לימא קרא והשליך אותו אצל המזבח ותו לא וממילא ידענין דהיינו מקום הדשן דליף אצל מושמו אצל המזבח דתרוייהו במזבח החיצון קא מיירי אלא מדאצטריך למכתב בהאי קרא הדשן ש"מ בדישון של מזבח הפנימי קא מיירי: הדשן. מריבויא דה"א אתי דישון של מנורה: בשלמא לר' שמעון. דקא מחייב מעילה בלא הגיע זמנן: כדקתני טעמא שהיה ר' שמעון אומר. בפרק אותו ואת בנו השוחט אותו ואת בנו בחרץ שני הרי הוא בלא תעשה דשחוטי חוץ ואין כאן כרת: שהיה ר' שמעון אומר. כל הראוי לאחר זמן כגון זה שהוא ראוי לישחט למחר ושחטו בחוץ הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת דאינו מתקבל בפנים דאותו ואת בנו נוהג נמי בקדשים אף הכא נמי הני תורין שהקדישן קודם זמנן כיון דלקמן מיחזי אית בהו מעילה השתא: אלא לרבנן. תנא קמא דאמר לא נהנין ולא מועלין: מאי שנא ממחוסר זמן. דבהמה דנכנס לדיר להתעשר כדאמרינן בפרק מעשר בהמה [בהלכה דהלקוח תניא ר' שמעון בן יהודה אמר משום ר' שמעון מחוסר זמן כו'] נכנס לדיר להתעשר והרי הוא כבכור מה בכור קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו אף מחוסר זמן קדוש לפני זמן וקרב לאחר זמן ומעשר יליף העברה העברה מבכור אף הני תורין נמי ליקדשו לפני זמנן ולמעול בהן: אמרין. לא דמי מחוסר זמן דבהמה למחוסר זמן דעופות דהיינו טעמא דקדושה דמחוסר זמן דבהמה מידי דהוה אבעל מום אית בה קדושה כשהיא בעלת מום אית בה נמי קדושה אפילו כשהיא מחוסר זמן אבל עופות דליכא למימר בהו האי מיגו הואיל ואין המום פוסל בעופות הכי נמי אין בהן קדושה במחוסר זמן: יצאו מידי מעילה דבר תורה. דלאו קדשי ה' נינהו דלא חזו לגבוה דהא מתו: א"ל. רבא אע"ג דאמינא יצאו מידי מעילה דבר תורה: מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן. ומשלם הקרן בלבד אפילו בתורין שלא הגיע זמנן: וקשיא לי לרב חסדא מי איכא מידי. דמעיקרא לית בה מעילה כלל ולבסוף אית בה מעילה מדאורייתא מעיקרא כגון הני קדשים שמתו אי אמרת דאית בהו מעילה מדרבנן לבסוף שפיר אבל בתורין שלא הגיע זמנן דלא הוה לא חזו לקדשי ה' מי אמרי' דליהוי בהון מעילה מדרבנן: דם בתחלה.

יט א מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה יח:
כ ב מיי' שם פ"ה הל' ו:
כא ג מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה יב:
כב ד מיי' שם הל' יג ופרק ה הלכה יג:
כג ה מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ח:

שיטה מקובצת

א) רב הונא אמר זעירא המקיז: ב) אמר זעירא המקיז תיבת רב נמחק: ג) שבחצר לא נהנין ולא מועלין ודמיהן יפלו ללשכה אמאי: ד) אמרי מידי אירא התם פרש: ה) לה האי אזיל ואחרינא אתי לאפוקי דם דמגופה הוא קתני: ו) בחצר של הקדש הוא הדין: ז) אפ' האי: ח) וקאמר אלא גבי: ט) וכו' אפילו אם תיבת אבל נמחק: י) ליה דמתי שיגיע זמנן שמועלין בהם: יא) ליה עולא תיבת עלה נמחק: יב) דהכי פירש מודינא אות ר' נמחק: יג) מתוך קושיית דאיכא מעילה בהן מן התורה דמודינא לך: יד) הייתי מקשי כך: טו) משום דקא פסקת ואמרת: טז) וא"כ הוא דכי אות ר' נמחק: יז) לכפרה נתתיו ולא למעילה י"ל כו' שחוטה דחזיא לכפרה אבל: יח) וקס"ד מדקאמר דם נעכר ונעשה חלב דדם: יט) דם כלומר הבהמה לא תוכל להתקיים בלא דם וא"כ חשוב כגוף הבהמה אבל חלב דמתקיימן שפיר בלא חלב: כ) הקדשים ופרש היינו מה שיוצא מיד מן הבהמה וזבל היינו מה שיצא כבר מן הבהמה מזמן מרובה ונדרס ברגלים: כא) שור"ל דמ"מ שישלם אותו שנהנה ממנו מה שנהנה דהיינו הקרן: כב) לנדבה פ' הגזברין ימכרו אותו ויגיעו דמיו ללשכה: כג) תזבח ולא גיזה בשר: כד) דשריא כדאיתא בבכורות: כה) דמן נמי ליבעי: כו) לאתויי גיזה אכן י"ל חלב ואין תיבת בהו ואות ל' נמחק: כז) תגוז וגבי למעוטי אות ו' נמחק: כח) מתיבת ושם עד תיבת וכן בס"א אינו: כט) א"כ הדרא קושיא לדוכתיה דחלב עצמו אסור ואמאי ותיבות וקשה לן ל"ש: ל) דאסור מן התורה מ"מ כיון כו' דלא קרינא ביה קדשי ה': לא) נפקי ליה לחולין: לב) איסורא דאורייתא מדקאמר לא יצא אפילו בדיעבד ומ"מ ליכא מעילה בהן משום דלא: לג) ובביצתה דהכי ראוי אות א' נמחק: לד) מזבח דומיא דקדשי בדק הבית דהיינו קדושת דמים ולכך פריך ומי לית בהן מעילה והלא בכל דבר העומד לימכר לעשות צורך קדשים אית ביה מעילה: לה) המים שבעזרה וגם: לו) וגו' והבור עצמו אינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית כי אם למכור ולהביא דמיו לבדק הבית אשפה: לז) הבית כמו שהם כי אם ע"י מכירה שובך: לח) בדה"ב אלא למכור ולהביא הדמים כדפי' אבל אין עוקרין את האבנים ממש לשום אותן לבדק הבית דא"כ היה פוחת דמיו דהשובך שוה יותר כשהוא שלם מליטול את האבנים ולשום אותן לבדק הבית מתיבת דשובך עד תיבת וכן נמחק: לט) הבית לעשות קורות אות ל' נמחק: מ) גפן היה ראוי למזבח זית. שמן למנחות גפן. יין לנסכים:

כלומר ומ"מ קשיא לי גבי מתניתין דתורין שלא הגיע זמנן דמשמע ליה [י] לכי שיגיע זמנן מועלין בהם ומי איכא מידי דמעיקרא לית בהו מעילה קודם שיגיע זמנן ולכשיגיע זמנן אית בהו מעילה וקשיא לפירוש זה מדלמתי מייתי ראיה בסמוך מדם דכי יצא לגחל קדרון מועלין בו והלא לא הוי מעילה בדם אלא מדרבנן וגבי תורים לכשיגיע זמנן מועל בהם מה"ת ועוד קשיא דמשמע שבא לישב קושיתו דלעיל ולא משמע דקאי אההיא דתורין [יא] דאייתי ליה [יב] עלה לכך נראה דהכי [יג] פירושו מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן כלומר לא כמו שאתה סובר מתוך [יד] קושיתו דאיכא מעילה מה"ת מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן דוקא ולא מה"ת וקשיא לי מי איכא מידי כו' כלומר [טו] מיהו הייתי [יז] מקשין כך והיה קשיא לי על דבריך מי איכא מידי כו' משום [יח] דקאמר פסיקתא ואמרת דכל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה אבל מדרבנן [יט] אית בהו מעילה אפילו בקדשים קלים ואמאי הא לית בהו מעילה בקדשים קלים קודם שמתו ולבסוף לאחר שמתו איכא מעילה מדרבנן והיינו הא דקאמר לעיל וכי קדושה שבהן להיכן הלכה כלומר קדושה שבהם שלא היה בה מעילה כלל להיכן הלכה שתחול עליה קדושה חמורה והשתא ניחא דמייתי שפיר מדם דאיכא מעילה לבסוף מדרבנן דהוא הדין גבי קדשים שמתו שהיה בהם מעילה מדרבנן ואע"ג דמעיקרא ליכא בהן מעילה כלל והלר לחי התם איכא מעילה במקיז דם אפילו מה"ת ואם כן [כ] הויא דכי נמי נשחטה יש בהן מעילה מדרבנן:

המקיז דם בבהמת קדשים אסור ומועלין בו. וא"ת הכתיב לכפר ודרשינן [כא] לכפרה [כב] נתרבו ולא למעילה י"ל דה"מ בדם שחוטה [כג] היא לכפרה אבל דם בהמה חיה דלא חזי לכפרה לא [כד]: **מתיב** רב המנונא **וביצי תורים** כו'. וקס"ד [כה] דדם כמו חלב ומשני כי קאמר גבי דם דלא מקיימא בלא דם [כו] ומשום כגופה אבל חלב דמקיימא שפיר בלא חלב לא הוי כגוף הבהמה:

הפרש והזבל שבחצר. פירוש שיצאו מן הקדשים [כז]: ודמיו יגיעו ללשכה מפני ליה לר"א דאמר ר"א כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש. כלומר לא נהנין ולא מועלין דמיו יפלו לנדבה משמע שר"ל [כח] שישלם אותו שנהנה ממנו את הקרן ול"נ דאם כן מאי איכא בין לא מועלין מדרבנן למועלין מדרבנן דאפילו כי איכא מעילה מדרבנן לא משלם אלא קרן כדפי' במתני' וכל לא מועלין דמתני' ר"ל דלא מועלין אף מדרבנן אלא ה"פ ודמיו יפלו לנדבה הגזברים מייבים ליטפל בפרש ובזבל למוכרן ולהגיע דמיו ללשכה וק"ק ר"א כ"מ שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש כמו חלב המוקדשין וכיוצא בו שאין יכולין ליהנות מהם מה יעשו מהם יפלו דמיו לנדבה [כט]: **חלב** המוקדשין **וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין.** פירוש חלב של בהמה נקבה של קדשים וכן ביצים של תורין של הקדש שקדושתם קדושת מזבח כדמפרש ואזיל וא"ת הא תינח בביצי תורים דלא מצינו שיהא שום איסור בהם אלא חלב המוקדשין הא אשכחן דאסור אף בפסולי המוקדשין דאמר (כבורות דף לו.) הואילו ואסירי בגיזה ועבודה דמן [לא] ליבעי קבורה ומאי קאמר והא גיזה עצמה שריא אלמא מייתי ראיה מחלב דאסור אף כי נחלב כבר והא דמייתי גיזה * כמו וכו' הוא ושיטפת הש"ס הוא לאיתויי [לב] בהו לגיזה ועבודה ואין לתמוה מ"ש חלב מגיזה דגבי גיזה דרשי' (בכורות שם) דאסור לגזוז וגיזה שרי וגבי חלב אף כי נחלב אסור וי"ל דהכא והכא במשמעותיה דקרא דלמעוטי גיזה כתיב תזבח כלומר אבל לא תגוז [לג] למעוטי חלב כתיב ואכלת בשר דמשמע אבל חלב לא תאכל [לד] ושם בחולין (דף לו.) פירש כן אלמא משמע דחלב עצמו אסור וכן משמע בהדיא בבכורות (דף ו:) דקאמר מדאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין הא חלב דחולין שרי א"כ [לה] דחלב עצמו אסור וקשה לן אמאי אין מועלין ונרא' לפרש למורי שי' דנהי דאסור [לו] מ"מ כיון דאינו ראוי לבא למזבח אין מועלין דלא הוו קדשי ה' וגם אין חיות הבהמה תלוי בו דלהוי חשוב כגוף הבהמה ולאיה מדאמר בר"ה (דף כח.) שופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא שופר של שלמים לא יתקע ולא יצא וקאמר התם מ"ש ומשני גבי שופר של עולה כיון דמעל נפקי [לז] לחולין אבל של שלמים דליכא מעילה מיסור הוא דרכיב עליה אלמא דבשופר של שלמים איכא איסורא [לח] ומ"מ ליכא מעילה בשלמים משום דלא הוו קדשי ה':

הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה. [לט] דהכא ראוי לימכר ולהביא הדמים לבדק הבית: **אלא** גבי מזבח כי אקדיש קדושת דמים לית בהו מעילה. קס"ד דה"ק במתני' בד"א בקדשי מזבח שהקדישו לצורך מזבח [מ] וקדשי בדק הבית דהיינו קדושת דמים אמורים שהקדישו קדושת הגוף לגבי מזבח. פירוש ליקרב לגבי המזבח וא"כ לא היה דעתו להקדיש דבר שאין ראוי למזבח כמו חלב המוקדשין וביצי תורין ולכך אין מועלין: **כל הראוי למזבח בו'.** כדמפרש ואזיל הקדיש בור מלא מים דהמים ראוים לבדק הבית לגבל בהן את הטיט אבל אין ראוים למזבח שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים [מא] וגם לא חזו לניסוך המים דבעינן בניסוך המים שיהיו מים חיים כמו ששנינו בפרק לולב וערבה (סוכה דף מח.) שהיה ממלא ממעיין בית השילוח כדנפקא לן התם מדכתיב ושאבתם מים בששון וגו' [מב] אשפה מלאה זבל אין ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית [מג] שובך מלא יונים היונים ראוים למזבח להקריבה אבל השובך אין ראוי לבדק הבית [מד] דשובך שוה הרבה ואין עוקרים אבניו [מה] לשום בבדק הבית דאם כן פוחתין דמיו וכן בחילן ובפירות אין החילן ראוי לבדק הבית [מו] לקורות דאם כן היה פוחת דמיו והפירות אין ראוין למזבח כדכתיב (ויקרא ג) כל שאור וכל דבש לא תקטירו ודבש היינו כל מיני מתיקה אך אם הוא זית או גפן [מז] ראוים למזבח זית לשמן למנחות וגפן יין לנסכים ואין ראוים לבדק הבית כדפרישית:

ומועלין

השתא קא דייק לה למתני' דקתני בד"א כו': וקאמר אלא בקדשי מזבח אי אקדיש להאי חלב ובצים לקדושת דמים. למזבח שיקנה מהן דבר הראוי למזבח לא אית ביה מעילה אמאי: אלא אמר רב פפא חסורי מחסרא כו'.

המקיז דם בבהמת קדשים. אותו דם שהקיז אסור בהנאה ומועלין בו דכיון דלא חזי לזריקה חשיב כגופה דבהמה ומועלין בו וכיון דאית ביה אלי מעילה מעיקרא מש"ה אית ביה מעילה נמי לאחר שיצא לגחל קדרון אבל תורין דלא הוא בהו מעילה מעיקרא כלל קשה לי: **איכיביה רב המנונא חלב המוקדשין וכו'.** ולא אמרי' דכגופה דמי הכי נמי ליתא גבי מקיז דם אמאי מועלין: **דלא מקיימא בהבמה בלא דם.** דדם הוא הנפש להכי אמרי' כגופה דמי ומועלין בו: **הא מקיימא בלא חלב.** הלכך אין מועלין בו: **הוזבל והפרש.** של קדשים שהוא בחצר [נ] ה"ה בכל מקום אלא דדרכו להיות בחצר של הקדש לא נהנין ולא מועלין: **ויפלו דמיו לנשבה גרסי':** **הכא נמי לא מקיימא בהבמה בלא פרש.** שלא יהא קלא פרש במעיה וכגופה הוא ולימעוט ביה: **אמרי.** לא דמי דמה לפרשה דפרש מעלמא אתי לה לבהמה מחמת מאכל של חולין אפילו [נא] אזיל מגופה לגמרי אתי אחרינא כשתחזור ותאכל ולא כגופה דמי הלכך אין מועלין בו: **לאפוקי דם.** דגופה של בהמה היא שהרי נברא עמה הלכך מועלין בו: **קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ינשבה מסייע ליה לר"א דאמר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש.** דהיינו לא נהנין ולא מועלין דמיו יפלו לנשבה: **מתני' בד"א בקדשי מזבח.** הואיל וחלב וביצים אינן ראוין למזבח הלכך אין מועלין בהן: **אבל בקדשי בדק הבית.** הואיל וקדושת דמים הן וכולן ראוין לבדק הבית אפילו אם הקדיש תרנגולת וכו' דמועלין בין בביצים בין בחלב: **גמ'** [נב] השתא קא דייק למתני' דקתני בד"א וקאמר [נג] גבי מזבח אפילו כי אקדשיה קדושת דמים לית בהו מעילה דהכי משמע בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדה"ב וכו' [נד] אבל אם הקדיש בהמה ועוף למזבח שיקנה מהם דבר הראוי למזבח אין מועלין בחלב וביצים ואמאי לית בהן מעילה אלא אמר רב פפא כו':

מתני'

המקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו: גופא אמר רב הונא אמר [נה] רב המקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו מתיב רב המנונא חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין אמר ליה כי קאמרינן לגבי דם דלא מתקיימת בלא דם אבל חלב דקא מקיימא בלא חלב לא מתיב רב משרשיא הזבל [נו] והפרש שבחצר [נז] אין נהנין ואין מועלין ויפלו דמיה ללשכה אמאי הכא נמי לא מקיים בלא פרש אמרי [נח] מאי איריא הדין פרש דמן עלמא קאתי לה [נט] אזיל האי אתי אחרינא לאפוקי דם [נ]מגופה הא קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה מסייעא ליה לרבי אלעזר דאמר ר"א כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש דמיו יפלו ללשכה: **מתני'** [נ]חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה חמורה מועלין בה ובחלבה: **גמ'** אלא גבי מזבח כי אקדשה קדושת דמים לא אית בה מעילה אמר רב פפא חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כשהקדיש קדושת הגוף לגבי מזבח [ס]אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח נעשה כמי שהקדישו לבדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה חמורה מועלין בה ובחלבה: **מתני'** [ס]כל הראוי למזבח ולא

אחרינא כשתחזור ותאכל ולא כגופא דמי: מסייעא ליה לר' אלעזר. הא דקתני לא נהנין ולא מועלין דהיינו קדוש ואינו קדוש [ע] והכי מסייע ליה דקדוש ואינו קדוש זהו לא נהנין ולא מועלין דההיא דקתני לא נהנין ולא מועלין מסייע בה הכי ודמיו יפלו ללשכה לבדק הבית ובמסכת זבחים הויא: בד"א בקדשי מזבח. דהואיל וחלב וביצים אינן ראוין למזבח הלכך לא נהנין ולא מועלין: אבל בקדשי בדק הבית. הכי נמי דמועלין בהן הואיל וקדושת דמים הן ראוין הן לגבי בדק הבית.

מ) נראה דל"ל והכי מסייע ליה לר"א דאמר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש דהיינו לא נהנין ולא מועלין דמיו יפלו לנשבה דהיינו כו'

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל בקדשי וכו' בחלב הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כו' השתא וכו' לית בהן מעילה ומשני אלא:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה חלב וכו' כמו וכו'. כעין זה כתבו תוספות גיטין דף פ ע"ב ד"ה זו וש"נ:

מוסף רש"י

אסור בהנאה ומועלין בו. ואע"ג דקי"ל אין מועלין בדמים, יליפינן לה מקרא' במקבת יומא (נט:) וכשחיטת חולין (קיז.) הני מילי כשנשחטו בעזרה, אליבא דאמיר' נתמיו לכם על המזבח לכפר (ויקרא יז) לכפר נתמיו לך ולא למעילה, אבל בדם הקזה מועלין, כלומר אם נהנה מביא קרבן מעילה (ברכות לא.). חלב של המוקדשין. חלב של מוקדשין (תמורה לא.). **וביצי תורין.** גבי קדשי מזבח נקיט תורין דחזי לגבי מזבח, וגבי קדשי בדק הבית נקט תרנגולת ולא תורין, דאוכחת דמילתא נקט, דאין דרך להקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח (שם). למזבח ולא לבדק הבית. כגון שור וכבש ועז תמימים, דהתמפים תמימים לבדק הבית עובר בעשה, וכן תוריס וכני יונה סולת ולבונה ויין ושמן, כל הגך גופן ראוי למזבח ואין ראוי לנסכן בבנין (רשב"ם ב"ב עט.).

רבינו גרשום

לאלתר כשנשחט קודם שנתקבל בכלי אין מועלין בו: המקיז דם לבהמת קדשים. אותו דם שהקיז: אסור בהנאה ומועלין בו. דכיון דלא חזי לזריקה חשיב נמי כי גופה דבהמה ומועלין בו: דלא מתקיימא בהבהמה בלא דם. דדם הוא הנפש הלכך מועלין בו: הזבל והפרש שבחצר. של הקדש וה"ה דאפי' בכ"מ אלא דרגיל למיהוי בחצר של הקדש: הכא נמי נימא לא מתקיימא בהמה בלא פרש. שלא יהא לה קצת פרש בבטנה ולימעול ביה: אמרין. לא דמי דמה לפרשה דפרש מן עלמא אתי לה לבהמה מחמת מאכל אפילו אזיל האי לגמרי מגופא אתי אחרינא כשתחזור ותאכל ולא כגופא דמי: אמרי. לא דמי דמה לפרשה דפרש מן עלמא אתי לה לבהמה מחמת מאכל אפילו אזיל האי לגמרי מגופא אתי אחרינא כשתחזור ותאכל ולא כגופא דמי: מתני' בד"א בקדשי מזבח. הואיל וחלב וביצים אינן ראוין למזבח הלכך אין מועלין בהן: אבל בקדשי בדק הבית. הואיל וקדושת דמים הן ראוין לבדק הבית: אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח. הואיל וקדושת דמים הן ראוין למזבח: נעשה כמי שהקדישו לבדק הבית. דמים: הקדיש תרנגולת. אם הקדיש תרנגולת: מועלין בה ובביצתה. דאם הקדיש תרנגולת לבדק הבית הרי הן ראוין לבדק הבית: חמורה מועלין בה ובחלבה. דאם הקדיש חלב לבדק הבית הרי הן ראוין לבדק הבית: מתני' כל הראוי למזבח. הואיל וראוין הן לבדק הבית: ולא

מתני' כור מלא מים. ראוי לבדק הבית לבנין לעשות בו טיט ולא למזבח וליסוך המים נמי לא חזי שלא היו מנסכין אלא ממי השילוח שהן מים חיים (א) **אשפה מליאה זבל.** היא עצמה אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית: **אילן מלא פירות.** אמר לי רבי דהאי אילן הוא גפן וראוי למזבח וליסוך היין ואינו ראוי לבדק הבית לפי שעלי גפן דקין הן ואינן ראויין לשום בנין ובבכורים לא מיתוקמא שהרי אינם קריבין לגבי המזבח: **שדה מלאה עשבים.** אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית: **ואין מועלין במה שבתוכו** (ב). (דכור ונתמלא מים) (ג) דכל הני הוו גידולין: **ר' יוסי אומר כו'.** לא פליג אלא אהנך תרתי דת"ק אמר אין מועלין בשבח הקדש במה שהשביחו לאחר שהוקדשו ורבי יוסי סבר המקדיש שדה או אילן מועלין בגידוליהם הואיל וגדלו ממש בהקדש אבל בור ואשפה ושובך דלאו גידולי (ד) שובך) מינהו לא פליג רבי יוסי: **ולד המעושרת לא יונק מן המעושרת.** לפי שהיא קדושה דכתיב (ויקרא כז) העשירי יהיה קודש ובנה חולין הוא ונמצא נהנה מחלב המוקדשין: **ואחרים מתנדבים כן.** כלומר בשמה ולא אסור ליגע מן המעושרת אבל אחרים מתנדבים כן שמתנין קודם לכן על מנת כן אני מכניס נקבה זו לדיר להתעשר שאם תקדש יהא חלבה חולין שהרי מניקה ולדה בהיתר. ושמעתי דלהכי מהני להו תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאחר זמן הלכך מהני תנאה והוי כנדבה ולהכי קרי להו אחרים שאינן מתמירין עליהן לגלוח. וכן נמי ולד מוקדשין לא היו מקדישין חלב האם: **הפועלים.** שעושין מלאכה בשל הקדש לא יאכלו מגרוגרות של הקדש ואע"ג דכתיב כי תבוא בכרם רעך ואכלת וגו' (דברים כג) ואמרינן בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פז:) בפועל הכתוב מדבר בשל הקדש לא יאכלו כרם רעך אמר רחמנא ולא כרם של הקדש: **וכן פרה.** של חולין (ה) תרשה בשל הקדש לא תאכל מכרשיני הקדש: **גמ' אמרי' אמרי' העברה העברה.** כתיב בבכור (שמות יג) והעברת כל פטר רחם וכתי' במעשר (ויקרא כז) כל אשר יעבור תחת השבט וגו' מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו דזכר הוא ולא נקבה אף מעשר נמי דנוהג בנקבה מועלין בכולו אפילו בחלב: **אמרי אמו מבכור.** כתיב בבכור (שמות כב) כן תעשה לשורך ולאנך שבעת ימים יהיה עם אמו (ו) וגבי מוקדשין כתיב בפ' אמור [ויקרא כב] מה בכור שהוא זכר מועלין בו ולא נקבה אף מעשר נמי דנוהג בנקבה מועלין בכולו אפילו בחלב: **אמרי אמו מבכור.** כתיב בבכור (שמות כב) כן תעשה לשורך ולאנך שבעת ימים יהיה עם אמו (ז) וגבי מוקדשין כתיב בפ' אמור [ויקרא כב] מה בכור שהוא זכר מועלין בכולו אף מוקדשין נמי מועלין בכולו: **הפועלין כו' מ"ט.** לא תאכל (ג) מכרשיני הקדש. גבי פועלין דלא יאכלו מגרוגרות של הקדש לא צריך למיבעי דהא מיעטו קרא בפירוש רעך ולא הקדש אבל פרה דלא כתיב בה הכי קבעי: **דישו.** כלומר כי דש בשלך לא תחסום אבל כי דש בשל הקדש אתה חוסם דעגינא כולה בחולין קמיירי: **קלעילין.** מין קטנית (ח) קדש מועלין בו בכל דבר שיש בו דזכר הוא ולא נקבה אף מעשר נמי דנוהג בנקבה מועלין בכולו אפילו בחלב: **אמרי אמו מבכור.** כתיב בבכור (שמות כב) כן תעשה לשורך ולאנך שבעת ימים יהיה עם אמו (ט) וגבי מוקדשין כתיב בפ' אמור [ויקרא כב] מה בכור שהוא זכר מועלין בו ולא נקבה אף מעשר נמי דנוהג בנקבה מועלין בכולו אפילו בחלב: **אמרי אמו מבכור.** כתיב בבכור (שמות כב) כן תעשה לשורך ולאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וגבי מוקדשין כתיב בפרשת [תמת] אמו [ויקרא כב] מה בכור שהוא זכר מועלין בכולו אף מוקדשין נמי מועלין בכולו: **הפועלין כו' מ"ט.** לא תאכל (ג) מכרשיני הקדש. גבי פועלין דלא יאכלו מגרוגרות של הקדש לא צריך למיבעי דהא מיעטו קרא בפירוש רעך ולא הקדש אבל פרה דלא כתיב בה הכי קבעי: **דישו.** כלומר כי דש בשלך לא תחסום אבל כי דש בשל הקדש אתה חוסם דעגינא כולה בחולין קמיירי: **קלעילין.** מין קטנית (ח) קדש מועלין בו בכל דבר שיש בו דזכר הוא ולא נקבה אף מעשר נמי דנוהג בנקבה מועלין בכולו אפילו בחלב: **אמרי אמו מבכור.** כתיב בבכור (שמות כב) כן תעשה לשורך ולאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וגבי מוקדשין כתיב בפרשת אמור שבעת ימים (יהיה) תחת אמו וא"ת למה לי קרא לאסור חלב המוקדשין תיפוק ליה מדדרשינן בכורות (דף טו.) גבי פסולי המוקדשין בשר ולא חלב (ז) ואין לומר דהתם היינו דוקא לאחר שפירש אבל בהנקה לא אסור אי לאו הא קרא דהכא זה אינו (ז) ולא דלגאורה משמע שחלב פסולי המוקדשין בכל עניין (ז) הוא אסור וי"מ דכי אסר לאסור משמע דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה הא ולא מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה כדפירשתי בתמיתין לעיל לכך נראה לומרי שי' דאי לאו הא קרא דהכא דקאסר חלב (ז) במוקדשים לא הוה דרשינן גבי פסולי המוקדשין דבשר אתי למעוטי חלב דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי בשר למעוטי אבל השתא דאסר חלב במוקדשין (ז) קאתי בשר לומר אבל חלב כדקאי קאי תדע מדאנטריך לכתוב ולא תגזון בכור (ז) שוכך ואסור גיזה בקדשים ואמאי צריך תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים מזבח ולא גיזה אלא ולאי לא הוה ידענא למאי קאתי מזבח למעוטי אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי מזבח לומר אבל גיזה כדקיימא קיימא ואם תאמר במרובה (ב"ק דף עז:) דקאמר כל מקום שנאמר

ומועלין בהן ובמה (ז) שבתוכו. פי' רשב"ם בהמוכר את הבית (ב"מ דף עט.) דגבי בור שייך מעילה כגון שהגמיע חפציס לתוכו וקשיא דאמרינן לקמן (דף יח:) לאין מעילה (ח) במאומר לכן פר"ת כגון שעקר (מ) חוליא והנהה איממנה דהוי תלוש (ז): **אבל אם הקדיש בור ואח"כ נתמלא כו' מועלין בהם אבל לא** (ג) מה שבתוכו. (ט) ולא ביונים מטעם הפקר דאלר משום יד אתרבאי (גמרא דף כא.) ואין יד להקדש (ז) וגבי אילן ונתמלא משום דאין מעילה בגידולי הקדש ר' יוסי אומר כו' קסבר יש מעילה בגידולין: **ולד המעושרת.** כלומר שנולד קודם שנכנסה אמו לדיר להתעשר והוה הולד חולין ולכך קאמר לא יונק מן המעושרת כדמפרש בגמרא טעמא מקרא: **ואחרים מתנדבין כן.** כלומר וש [בני] אדם מתנדבין ומתנין קודם הכנסתה לדיר על מנת שתניק בנה שהוא (ט) חולין. ולד מוקדשין שהוא חולין שנולד קודם שהקדיש (ט) [האם]: **הפועלין לא יאכלו מגרוגרות של הקדש.** אע"ג דבהדיוט פועל אוכל בין בתלוש בין במחובר כדאמר בב"מ (דף פז.) מ"מ בשל הקדש אינו אוכל כדמפיק ליה בגמרא מקרא וכן פרה (ט) לא תאכל מן כרשיניה של הקדש ומותר לחסום פיה וקשיא על מה שפירש ואחרים מתנדבין שהיו מתניס על מנת להניק לדשנא לא משמע כן וה"ל למימר ואחרים מתנין בכך ועוד קשיא דבתוספתא קתני לה גבי פועלים ופרה והתם מה מועיל התנאי בדבר שהוא כבר של הקדש לכך נראה לפרש ואחרים מתנדבין (ע) כו' כלומר ואחרים נקבה בעשירי יהא חלבה חולין כדי שינק את בנה ממנה בהיתר וכן נמי בולד מוקדשין לא היו מקדישין חלב אמו: מה בכור דזכר מועלין בו. בכל דבר שיש בו אף מעשר דנהיג נמי בנקבה מועלין בכולה ובחלבה: אתיא אמו אמו מבכור. כתיב בבכור כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וכתיב במוקדשין והיה שבעת ימים תחת אמו מה בכור יש בו מעילה בכולו אף מוקדשין נמי: הפועלין לא יאכלו מגרוגרות של הקדש. אע"ג דכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וגו' ואפועל הכתוב מדבר כדפריש' בפ' השוכר את הפועלים אפ"ה בשל הקדש לא יאכלו דכרם רעך אמר רחמנא ולא דהקדש: וכן פרה. שדשה בשל הקדש לא תאכל מהקדש: מלעין מין קטנית הן. הדש מלעין בשדה הקדש מעל דנהנה משדה הקדש: והא בתלוש בעינן. כלומר דהכי אית לן דאין מעילה במחובר לקרקע וכ"ש בקרקע עצמו ש"מ דמדקאמר מעל ש"מ דאבקה אבק של שדה מעלי לה לקיטנית לאותו מלעין ואבק שמעלה מן השדה היינו תלוש מש"ה

כד א ב מיי' פ"ט מהל' מעילה הלכה ו:
כה ג ד מיי' שם פ"ג הלכה יב:
כו ה מיי' פ"ט מהלכות מעילה הלכה ח:
כז ו מיי' שם הלכה ג:
כח ז מיי' פ"ט מהלכות מעילה הלכה ה:

רבינו גרשום

בור מלא מים. זהו ראוי לבדק הבית לבנין ולא למזבח ואי אמרינן הא חזי למזבח לניסוך המים כיון דלאו מים חיים הן לא חזו לניסוך: אשפה מלאה זבל. אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית דאינה ראויה לשום דבר לבנין אלא לדמיה: שובך מלא יונים ראוי למזבח ולא לבדק הבית: אילן מלא פירות. ראוי למזבח לביכורים ולא לבדק הבית: שדה מלאה עשבים. אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית. תנא קמא דר' יוסי אית ליה אין מועלין בשבח הקדש כלל במה שהשביח לאחר שהוקדש: ולד מעושרת לא יינק מן המעושרת. היינו שאם יצאת נקבה בעשירי והיה לה בן קודם לכן לא יינק ממנה שוב שבנה חולין הוא ונמצא נהנה מחלב מוקדשין: ואחרים מתנדבין כן. כלומר אבל אחרים שהתנדבו קודם לכן ראשין ומתנין שאם תצא נקבה בעשירי יהא חלבה חולין כדי שינק את בנה ממנה בהיתר וכן נמי בולד מוקדשין לא היו מקדישין חלב אמו: מה בכור דזכר מועלין בו. בכל דבר שיש בו אף מעשר דנהיג נמי בנקבה מועלין בכולה ובחלבה: אתיא אמו אמו מבכור. כתיב בבכור כן תעשה לשורך ולאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וכתיב במוקדשין והיה שבעת ימים תחת אמו מה בכור יש בו מעילה בכולו אף מוקדשין נמי: הפועלין לא יאכלו מגרוגרות של הקדש. אע"ג דכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וגו' ואפועל הכתוב מדבר כדפרישי' בפ' השוכר את הפועלים אפ"ה בשל הקדש לא יאכלו דכרם רעך אמר רחמנא ולא דהקדש: וכן פרה. שדשה בשל הקדש לא תאכל מהקדש: מלעין מין קטנית הן. הדש מלעין בשדה הקדש מעל דנהנה משדה הקדש: והא בתלוש בעינן. כלומר דהכי אית לן דאין מעילה במחובר לקרקע וכ"ש בקרקע עצמו ש"מ דמדקאמר מעל ש"מ דאבקה אבק של שדה מעלי לה לקיטנית לאותו מלעין ואבק שמעלה מן השדה היינו תלוש מש"ה

תורה אור השלם

1. לא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ:
דברים כה ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כור וכו' מים מיים נ"ב עיין בב"ב דף עט: (ב) ד"ה כן וכן פרה של חולין הדשה בשל הקדש: (ג) ד"ה הפועלין וכו' לא תאכל פרה מכרשיני:

מוסף רש"י

לבדק הבית ולא למזבח. כגון זהב וכסף ותכשיט יקרות וכיוצא בהן (שם). לא למזבח ולא לבדק הבית. כגון אלב וגבינה מוריים אשפה עשבים וכיוצא בהן. וכל הני דקתני לאשון לאשון חשוב, דקדמי מזבח דשיני מקדשי בדק הבית, וקדמי בדק הבית משיני מקדשי בדק הבית דמיס, שאין לאוין מקדשי דמיס, שאין לאוין גופן לא למזבח ולא לבדק הבית אלא לימכר וליקח בדמיהן לרבי מזבח או בדק הבית, הכל כמו פירות בשאר שהקדיש, הלכך לא זו אף זו קתני, דלא מיבעיא הגך קמאי דחמירי דמועלין במה שבתוכן, אלא אפילו הגך בתרתי מועלין נמי במה שבתוכן (שם). הקדיש בור מלא מים. כשהקדיש לא הזכיר אלא את הבור. מים ראויים לבדק הבית לעשות טיט, ולא למזבח, דמיס מכוסמין פסולין לניסוך המים, וגם אין מדיחין בשר הקרבנות אלא מאתם המים שבעזרה (שם). אשפות מלאות זבל. אין ראויות לא למזבח ולא לבדק הבית (שם). שובך מלא יונים. ראוי למזבח ולא לבדק הבית, דלא חזו לשקען בבנין, והשובך עצמו לא הוקדש אלא לדמיו, דאם עוקרין אותו ממקומו ליתנו בבנין זהו הפסד גדול, שהשובך נמכר ביוקר, ועוד כל הני דקתני למזבח ולא לבדק הבית כו' אמה שבתוכם קאי, והכי קאמר לא מיבעיא אי הוו מה שבתוכו קדשי מזבח דקדישי, אלא אי הוו נמי קדשי בדק הבית (שם). שדה מלאה עשבים. עשבים לא חזו לא למזבח ולא לבדק הבית (שם). מועלין בהם. אם נהנה מהן שוה פרוטה, כגון הגמיע חפציו בגור, או הוריד שם חבית של מיס לקרר, וכן אם אלה חפציו באילן או נתן יוגיס בשובך והגיח זבלו במקום אשפתו, ובמה שבתוכה. אם נהנה מגופן שאכל מן הפירות ומן היוגיס ומן המיס, כדעפקא לן (לקמן יח:) דבמאומר לקרקע יש מעילה אם נהנה אע"פ שלא פגם, ומתלוטין לא הויא מעילה עד שיפגם (ב"ב שם). ואין מועלין במה שבתוכה. דס"ל אין מעילה בגידולין, דמשום גרמא דקגריס ליה קרקע הקדש ליגדל אין לנו לעשותו הקדש, דמ"מ אין ממון (בב"ח ממשות) דהקדש מעורב בהן (שם).

שיטה מקובצת

(א) מים אשפה מלאה זבל: (ב) במה שבתוכו אות ה' נמחק: (ג) המעושרת לא ינק אות ו' נמחק וכצ"ל לקמן בסמוך: (ד) פרה לא תאכל מכרשיני: (ה) העברה. עיין תמורה (דף יח ע"ב): (ו) מים וכל הני אות ד' נמחק: (ז) על תיבת שובך נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: (ח) מתיבת וגבי עד תיבות מה בכור ל"ש: (ט) עצמו ש"מ מדקאמר מעל אבקה: (י) ובמה שבתוכן בשלמא במה שבתוכן גבי בור דמועלין היינו המים אבל בבור עצמו היאך מועלין ופי' רשב"ם בפרק המוכר: (יא) מעילה בכה"ג דהוי במחובר: (יב) תלוש וכן צריך לומר בכל הני דמחוברים: (יג) לא במה שבתוכו ולא קני מטעם תיבת וביונים נמחק: (יד) להקדש וכן גבי אילן אות ו' נמחק:

(ט) ולא לבדק הבית ולא למזבח לא למזבח ולא לבדק הבית מועלין בה כיצד הקדיש (א) בור מלא מים (ב) אשפות מלאות זבל שובך מלא יונים אילן מלא פירות שדה מלאה עשבים מועלין בהם ובמה שבתוכה אבל (ג) אם הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים אשפה ואח"כ נתמלא זבל שובך ואח"כ נתמלא יונים אילן ואח"כ נתמלא פירות שדה ואחר כך נתמלאה עשבים מועלין בהם ואין מועלין במה (ד) שבתוכה (ה) ר' יוסי אומר המקדיש את השדה והאילן מועלין בהן (ו) ובגידולה מפני שהן גידולי הקדש (ז) ולד המעושרת לא (ח) ינוק מן המעושרת ואחרים מתנדבים כן (ט) ולד המוקדשין לא ינוק מן המוקדשין ואחרים מתנדבים כן (י) הפועלים לא יאכלו מן גרוגרות הקדש (יא) וכן פרה (יב) מכרשיני הקדש: **גמ'** קתני ולד המעושרת לא ינק מן המעושרת מנהני מילי אמר רב אחדבוי בר אמי אתיא (יג) (ט) העברה העברה מבכור מה בכור מועלין בו אף חלב המעושרת (יד) מועלין בו חלב (טו) המוקדש נמי אתיא אמו אמו מבכור: הפועלין לא יאכלו כו': מאי טעמא אמר רב אחדבוי בר אמי דאמר קרא (טז) לא תחסום שור בדישו דישו שלך ולא דישו של הקדש הדש קלעילין בשדה הקדש מעל והא בתלוש בעינן אמר רבינא ש"מ (יז) אבקה מעלי לה:

מתני'

בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבין להניק אותן ולדות מבהמות שלהן (יח) שהיא חולין וכן בפועלים ופרה של הקדש לפי שעושין בשביל הקדש היו עשירים מתנדבין לפרנסם: **מאי** טעמא. (יט) הפועלים דלא יאכלו (כ) קאי. דישו [שלך] ולא של הקדש ואיתקש פועל לשור כדאמר בב"מ (דף פט.) איתקש חוסם לנחסם ונחסם לחוסם:

קלעילין. מין קטנית הוא: **והא** בתלוש בעינן. דהא אין מעילה (יא) בקרקע במחובר: **אבקה** (יב) מעלי. פירוש האבק של קרקע שהוא תלוש שמשבח הקטנית כשהוא דש בקרקע של הקדש האבק עולה מן הקרקע: (ג) **אתיא** העברה (ד) העברה. (ה) דכתיב גבי בכור (דכתיב) (שמות יג) והעברת כל פטר רחם גבי מעשר בהמה כתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור תחת השבט מה בכור מועלין בו ולא בחלב קאמר שהרי לא שייכא הנקה בבכור דהא זכר הוא אלא ה"ק מה בכור מועלין בכולו אף מעשר מועלין בכולו ואף (יא) בהנקת הבן ולאו דוקא מועלין דהא אמרינן לעיל (דף יב:) חלב המוקדשין אין מועלין בו אלא רוצה לומר שנאסר החלב להניק ממנו חלב המוקדשין נמי להכי אסרינן בתמיתין להניק ממנו דאתיא אמו אמו מבכור דכתיב גבי בכור בפרשת משפטים שבעת ימים יהיה עם אמו וגבי מוקדשין כתיב בפרשת אמור שבעת ימים (יהיה) תחת אמו וא"ת למה לי קרא לאסור חלב המוקדשין תיפוק ליה מדדרשינן בכורות (דף טו.) גבי פסולי המוקדשין בשר ולא חלב (יב) ואין לומר דהתם היינו דוקא לאחר שפירש אבל בהנקה לא אסור אי לאו הא קרא דהכא זה אינו (יג) ולא דלגאורה משמע שחלב פסולי המוקדשין בכל עניין (יד) הוא אסור וי"מ דכי אסר לאסור משמע דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה הא ולא מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה כדפירשתי בתמיתין לעיל לכך נראה לומרי שי' דאי לאו הא קרא דהכא דקאסר חלב (טו) במוקדשים לא הוה דרשינן גבי פסולי המוקדשין דבשר אתי למעוטי חלב דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי בשר למעוטי אבל השתא דאסר חלב במוקדשין (טז) קאתי בשר לומר אבל חלב כדקאי קאי תדע מדאנטריך לכתוב ולא תגזון בכור (יז) שוכך ואסור גיזה בקדשים ואמאי צריך תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים מזבח ולא גיזה אלא ולאי לא הוה ידענא למאי קאתי מזבח למעוטי אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי מזבח לומר אבל גיזה כדקיימא קיימא ואם תאמר במרובה (ב"ק דף עז:) דקאמר כל מקום שנאמר

(ט) בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבין להניק אותן ולדות מבהמות שלהן (יח) שהיא חולין וכן בפועלים ופרה של הקדש לפי שעושין בשביל הקדש היו עשירים מתנדבין לפרנסם: **מאי** טעמא. (יט) הפועלים דלא יאכלו (כ) קאי. דישו [שלך] ולא של הקדש ואיתקש פועל לשור כדאמר בב"מ (דף פט.) איתקש חוסם לנחסם ונחסם לחוסם:

קלעילין. מין קטנית הוא: **והא** בתלוש בעינן. דהא אין מעילה (יא) בקרקע במחובר: **אבקה** (יב) מעלי. פירוש האבק של קרקע שהוא תלוש שמשבח הקטנית כשהוא דש בקרקע של הקדש האבק עולה מן הקרקע: (ג) **אתיא** העברה (ד) העברה. (ה) דכתיב גבי בכור (דכתיב) (שמות יג) והעברת כל פטר רחם גבי מעשר בהמה כתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור תחת השבט מה בכור מועלין בו ולא בחלב קאמר שהרי לא שייכא הנקה בבכור דהא זכר הוא אלא ה"ק מה בכור מועלין בכולו אף מעשר מועלין בכולו ואף (יא) בהנקת הבן ולאו דוקא מועלין דהא אמרינן לעיל (דף יב:) חלב המוקדשין אין מועלין בו אלא רוצה לומר שנאסר החלב להניק ממנו חלב המוקדשין נמי להכי אסרינן בתמיתין להניק ממנו דאתיא אמו אמו מבכור דכתיב גבי בכור בפרשת משפטים שבעת ימים יהיה עם אמו וגבי מוקדשין כתיב בפרשת אמור שבעת ימים (יהיה) תחת אמו וא"ת למה לי קרא לאסור חלב המוקדשין תיפוק ליה מדדרשינן בכורות (דף טו.) גבי פסולי המוקדשין בשר ולא חלב (יב) ואין לומר דהתם היינו דוקא לאחר שפירש אבל בהנקה לא אסור אי לאו הא קרא דהכא זה אינו (יג) ולא דלגאורה משמע שחלב פסולי המוקדשין בכל עניין (יד) הוא אסור וי"מ דכי אסר לאסור משמע דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה הא ולא מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה כדפירשתי בתמיתין לעיל לכך נראה לומרי שי' דאי לאו הא קרא דהכא דקאסר חלב (טו) במוקדשים לא הוה דרשינן גבי פסולי המוקדשין דבשר אתי למעוטי חלב דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי בשר למעוטי אבל השתא דאסר חלב במוקדשין (טז) קאתי בשר לומר אבל חלב כדקאי קאי תדע מדאנטריך לכתוב ולא תגזון בכור (יז) שוכך ואסור גיזה בקדשים ואמאי צריך תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים מזבח ולא גיזה אלא ולאי לא הוה ידענא למאי קאתי מזבח למעוטי אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי מזבח לומר אבל גיזה כדקיימא קיימא ואם תאמר במרובה (ב"ק דף עז:) דקאמר כל מקום שנאמר